## الشعر في بلاط عمر بن عبد العزيز

## كلية الأداب والعلوم، جامعة الشارقة

## الخلاصة

جاء عمر بن عبد العزيز بن مروان في مرحلة زمنية، مثلت حلقة متميزة في سلوك بني أمية، الذين حرصوا على اصطناع الشعراء، وتسخير طاقتهم الفنية في الدعاية لهم، والتمكين لسلطانهم، حتى غدا الفن الشعري وسيلة ارتزاق. ولكن عمر حرم الشعراء مما خصصه أسلافه لهم من بيت مال المسلمين، وأعطى الفقراء والمحتاجين. وازْوَرَ عن شعراء المجون، وتجهم للمداحين منهم ؛ ليخلو وجهه لمن يعين على الحق والخير، رغم خوفه من فتنة القول.

واستعرضت تلك الأشعار، وما أخليتها من تحقيق وتعليق. ورأيت تحول كثير منها إلى الصورة التي تشد إليها الخليفة الراشد، إذ صيغة كل زمان منتخبة من سلطانه، والشاعر أشبه شيء بزمانه. ولذا اضطررت إلى الحديث عن المهاد النظري الجديد الذي سينهض إليه الشعر حيث الموقف الإيماني، وسبيل الراشدين وذكر السبل التي ركبها الشعراء، والأغراض التي استأثرت بفنهم، والخصائص الفنية لتلك الأشعار، فلم تخلص للرواسم الجاهلية وقيمها، ولم تتنكر للسبيل التي شققها شعراء صدر الإسلام، وإنما حاولت الاستفادة من ماض ماثل، وواقع ناهض. وكانت نسبتهما في تلك الأشعار متفاوتة بتفاوت الشعراء والأغراض الشعرية.

## **ABSTRACT**

When Omar Bin Abd-Alaziz had the power, he played a big role among the rulers of Omayyad dynasty who were very generous patrons to the most famous poets at that time. In return, those well-known poets were their mouth voices, who fight against their rivals. They were, exactly, playing the role of huge machine of Propaganda now days.

Omar did not encourage the poets or sympathizes with them; in return, he discouraged and deprived them of money because of his piety. He, also, was convinced that such money must go to poor people.

I introduced the study with a survey on the body of poetry that responded to Omar attitude, which reflects the close relation between the ruler and his people. The poetry of this period had its own artistic characteristics and themes. The poets benefited of both pre-Islamic and early -Islamic poetry on different levels.

	المعرفي لاطعربن عد الوز
	:
•	
•	••
<del>-</del>	
	) :
	( ) <b>(</b>
:	

```
).
· ( )(
              .
) :-
 · · ( )İ
                         ):
       .()(
```

```
.() (
     )
.()(
      ( )
.()(
```

```
· ) :
       ):
             .( )(
                . ( ):
       . ( ) (
                  . ):
          .( ) (
```

```
••
  ):
.( )(
            . ( ) (
```

```
.( )( ) .
. ( ) (
   ):
    i<sub>( )</sub> (
                 ):
    .( )(
                     ) :
   .( )(
```

```
فعرفي لاطعرين عد لغزو
```

```
. ( ) (
            · ( )(
):
                ·
):
                . ( ) (
```

) . : . ( ) ( ( ) .( ) ( ..

```
نع في لاطع بن عد لغذ
```

```
. ):
(
                      ( )
                    -
):
                        ):
 .( )(
          ):
                ): .
. ( ) (
 ) .( ) (
```

. ( ( ) : ( ) .( .:

ربيع الثاني ٢٦٤١هـ، يونيو ٢٠٠٥م مجلة جامعة الشارقة للعلوم الشرعية والإنسانية المجلد ٢، العدد ٢

( )

```
. ):
    .( )(
    :
( )
  ( )
```

```
مصد نفع لهطى (١٥١ ٢٠٨)
               ) ..
    : .
( )(
) :
:
 :
.
          : :
 )
```

```
): .()(
 ( )(
. ( )(
. .
           ):
:
 ( )
 :
             ):
( ) (
: ): . –
```

```
( )(
( )
( )
           ) .
   ( ).(
                 ):
                         :
: :
```

( ) ): ( )( : . ( ) : .

محد نفع لمطى ( ١٥١ ٢٠٨)

.. ! : .. ..

•• ( ) ( )

: : : . : : : . ( ) : ): : .( )(

مصد نفع لهطى (١٥١ ٢٨١)

```
: .
.( )
  .( )(
  ( ) (
( )
```

محد نفع لهطى (١٥١ ٢٠٨) ( ) ( ) ( ) : ): : . .

محد نفع لمطى ( ١٥١ ٢٨)

.( : ( ) ( ) ): 

```
معد نفع المطى ( ۱۵۸ / ۲۸ )
```

) .

```
ربيع الثاني ١٤٢٦هـ، يونيو ٢٠٠٥م مجلة جامعة الشارقة للعلوم الشرعية والإنسانية المجلد ٢، العدد ٢
```

```
):
: :
          ! :
           :
. ( ) (
             ):
   : :
 .( )(
    ( )
              ):
```

: . ( ) ( . ( ) :

مصد نفع لهطى (١٥١ ٢٠٨)

( )<sub>(</sub>

( )				
			:	
	_			
:	):			
		:	:	
( )				
)	:			
	:			
	.( )(			
: ( )	•			

```
( )(
   ). : ! ! :
   ):
:
        - <sup>( )</sup> (
( )
```

: ( ) : . <del>-</del> : -( ) : ( ) : : : : : :

):

: ( ) (..

...-: : :

```
. . ( ) (
( )
( )
( )
```

مصد نفع لهطى (١٥١ ٢٨٨)

.

:

.

. <del>-</del>

```
( )
)
.( )(
( )
( )
```

مجلة جامعة الشارقة للعلوم الشرعية والإنسانية المجلد ٢، العدد ٢ ربيع الثاني ١٤٢٦هـ، يونيو ٢٠٠٥م

```
( ).
                 ) :
                      .( )(
):
                                  :
. ( ) (
     ):
  .( )(
                                      ) –
```

ربيع الثاني ٢٦؛ ١هـ، يونيو ٢٠٠٥م مجلة جامعة الشارقة للعلوم الشرعية والإنسانية المجلد ٢، العدد ٢

```
.( )(
:
( )
    :
( )
    ) :
:
```

ربيع الثاني ٢٦٤١هـ، يونيو ٢٠٠٥م مجلة جامعة الشارقة للعلوم الشرعية والإنسانية المجلد ٢، العدد ٢

\*

\*

\*

( )( ).

\*

( )( )( )

\*

( )( )( )

...

\*

...

· :

مصد نفع لهطى (١٥١ ٢٠٨)

· : ( )

ربيع الثاني ٢٦؛ ١هـ، يونيو ٢٠٠٥م مجلة جامعة الشارقة للعلوم الشرعية والإنسانية المجلد ٢، العدد ٢

مصد نفع لهطی (۱۵۹ ۲۸۸)

\_ \_ \_ .

.

: .

ربيع الثاني ٢٦٤١هـ، يونيو ٢٠٠٥م مجلة جامعة الشارقة للعلوم الشرعية والإنسانية المجلد ٢، العدد ٢

```
-
):
.<sup>( )</sup>(
  ) :-
    .( )(
                         ) .
( )
```

```
. ( ) (
               ) - - ( ) (
 ) ( ) (
                  _
) :
.( )(
                 ):
      ;
;
( )(
```

ربيع الثاني ١٤٢٦هـ، يونيو ٢٠٠٥م مجلة جامعة الشارقة للعلوم الشرعية والإنسانية المجلد ٢، العدد ٢

المعرفي لاطعرين عد لغزز

) : . ( ) (

## مصد نفع لمطى (١٥١ ٢٠٨)

ربيع الثاني ٢٠١٤هـ، يونيو ٢٠٠٥م مجلة جامعة الشارقة للعلوم الشرعية والإنسانية المجلد ٢، العدد ٢

ثم في لاطع بن عد لغذ

) ( .( ).

```
( )
: )
 . : : (
                 ( )
                 ( )
   . : : (
                 ( )
    : ) (
: (
: )
                 ()
. : (
                 ( )
         . : :
: )
                 ( )
   ( )
                 ( )
   . : : ( : )
                 ( )
                 ( )
                 ( )
```

ربيع الثاني ٢٢٤ ١هـ، يونيو ٢٠٠٥م مجلة جامعة الشارقة للعلوم الشرعية والإنسانية المجلد ٢، العدد ٢

## المعرفى لإطعربن عد لغزز

```
. : : ( : )
( : )
        . : . :
 ( )
: )
    . : : (
. :
: )
   . : : (
   : )
    . : : (
: )
            ( )
: : :
    : .
```

```
- : : : (
 .(
(
                 : ) ( )
        : (
: )
        ( )
( )
( )
: (
                    ·
: )
                       ( )
     . : : (
      -
. : : )
   (
                    . :
       ( ) ( ) ( )
(
              . : :
   . : : : ( : )
:
                       ( )
            . : :
                       ( )
```

ربيع الثاني ١٤٢٦هـ، يونيو ٢٠٠٥م مجلة جامعة الشارقة للعلوم الشرعية والإنسانية المجلد ٢، العدد ٢

## المعرفى لإطعربن عد لغزز

```
( )
   . : : ( : )
                    ( )
        ( )
: )
                    ( ) ( ) ( )
: )
. : : (
: . : :
                    ( )
(
                    ( )
      . : : :
                    ( )
. :
. :
: )
                    ( )
        . : (
                  ( )
   . : : : : :
          . : :
```

```
مصد نفع لمطى (١٥١ ٢٨٨)
 ( : )
                    ( )
                    ( )
( )
( )
( )
( )
(... )
: .
( )
( )
( )
   . : : : :
  ( )
```

ربيع الثاني ٢٠١٤هـ، يونيو ٢٠٠٥م مجلة جامعة الشارقة للعلوم الشرعية والإنسانية المجلد ٢، العدد ٢

( )

# المعرفي لاطعربن عبد الغزني

	: )	(	)
		(	) )
	· · · · · · · · · · · · · · · · · · ·	(	)
	( ) : : :		
:	. ( )	(	)
:	: : : : : : : : : : : : : : : : : : :	(	)
		(	)
:		(	
:	: : : : : : : : : : : : : : : : : : :		
	. : : ( : )	(	)

مصد نفع لمطى (١٥١ ٢٨١)

```
: )
      )
  :
                                                   ( )
                                                   ( )
                       . :
. : :
. : ( - ):
. : :
: )
                          (
                                                 ( )
)
( )
( )
```

ربيع الثاني ١٤٢٦هـ، يونيو ٢٠٠٥م مجلة جامعة الشارقة للعلوم الشرعية والإنسانية المجلد ٢، العدد ٢

## المعرفى لإطعربن عد لغزز

```
· : : : ( -
         . : :
       . : (
           (
. : :
. : :
                     ) :
: )
: )
                          ( )
                     :
         . (
 : )
                          ( )
            . (
                         ( )
           . (
                         ()
           - : )
        (
: )
                          ( )
           . (
                         ( )
            . (
: )
                         ( )
             . (
                         ( )
: )
                        ( )
           . (
                        )
           . (
                        ( )
                    : ) ( )
  )
```

```
: )
                                     ( )
                          :
(
:
          . (
                                     ( )
                              ) (
                                     ( )
                        :
: )
          . (
: )
                                     ( )
                          (
                                     ( )
            (
                                   )
                                     ( )
                                     ( )
     )
                                    ( )
                           (
 : )
                                     ( )
                                     ( )
                                    )
 : )
                                     ( )
                           (
: )
                                   ( )
                        . (
    : )
                                    ( )
                          (
    : )
                                    ( )
                                (
      : )
                                     ( )
                                 (
                                     ( )
                  (
                                )
: )
                                •
                                     ( )
                        (
```

ربيع الثاني ١٤٢٦هـ، يونيو ٢٠٠٥م مجلة جامعة الشارقة للعلوم الشرعية والإنسانية المجلد ٢، العدد ٢

## المعرفى لإطعربن عد لغزز

```
: -( ) . (
: )
                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  ( )
                                                                           )
                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  ( )
   ( )
: )
                                                                                                                                                                                                                     . ( : ( )
     : ) (
                                                                                                                                                 )
                                                                                                                                                                                            . (
   : )
                                                                                                                                                                                             . (
     : )
                                                                                                                                                                                                                                                                                                            ( )
                                                                      . (
                                                                                                                                                                   : )
                    . ( - : )
                                                 : )
                                                                                                                                                                                                                                                                              :
                                                                                                                                                                                                                                                                                                             ( )
                                                                                                                                                                                                                                                                                                      ( )
                                                                                                                                                                                                                                                               : ) ;
                                                                                                                              . (
               : )
                                                                                                                                                                                                                        (
                                                            )
                                                                                                                                                                                                  . (
                      : )
                                                                                                                  · ( ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; ( ) ; 
                                                                                                                                      . (
                 . (
                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  ( )
```